

rint a szerzőnek adható legjobb tanács, hogy „egységesítő alapgonddaloként írás közben mindig a hős apakeresése járjon az eszében”. (Vonnegut idecitálása egyébként sem indokolatlan: az említett regény éppúgy elhatalmasodik a tehetetlen író/elbeszélő felett, mint a *Holdpark*.) Az „egységesítő alapgonddal” tehát adott, Ellis azonban csavar egyet a jól bevált recepten: az elbeszélő nemcsak az őt kísérő apafigurával próbál megbékélni, hanem előbb kelletlenül, később elkeseredetten maga is megpróbál apává válni – jó, de legalábbis elfogadható apjává korábban elhagyott fiának. Arra azonban, hogy kiderüljön, épülhet-e híd a generációk között, vezet-e út a szó átvitt, majd legszorosabb értelmében elveszített fiúhoz, a regény utolsó mondatáig kell várnunk.

Bret Easton Ellis legújabb munkája briliáns irodalmi játék, s egyúttal felkavaró, sodró lendületű olvasmány. Ezt a hatást azonban nem a borzalmak, hanem (meglepő módon) az érzelmek finom, ügyesen kiszámított adagolásával éri el. Így lesz a *Holdpark* valami olyasmivé, ami az *Amerikai Psychó*ról véletlenül sem mondható el: minden keserűsége ellenére kifejezetten szerethető alkotássá.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította M. Nagy Miklós,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2005,
504 oldal, 2500 Ft)

ARVO VALTON:

Véggjáték

Azt hiszem, nem járok messze a valóságtól, ha kijelentem, hogy szinte semmit sem tudunk az észt irodalomról. Legfeljebb a *Kalevipoeg* lehet ismerős a magyar olvasóknak, de az is csak mint a *Kalevala* „kisöccse” (vagy azok a körülbelül A4-es méretű csokoládék, melyekkel a Tallinból hazatérő turisták lepik meg az ott-honiakat). Ezen a kellemetlen helyzetben próbál kitalálni munkával változtatni a Széphalom Könyvműhely és Jávorszky Béla fordító, a korábban megjelent kötetek (Jaán Kaplinski versei és Jaán Kross elbeszélései) után most egy újabb jelentős kortárs észt szerző, Arvo Valton válogatott novelláinak kiadásával. Valton könyvének megjelenése a hiánypótlás mellett egyfajta törlesztésként is felfogható, hiszen az itthon eddig tulajdonképpen ismeretlen szerző jelentős szerepet játszik a magyar irodalom észtországi népszerűsítésében, többek között Csoóri és Kányádi fordítójaként.

A *Véggjáték* a teljes életmű szűk keresztmetszetét kívánja adni az író legtermékenyebb két évtizedének (1980–1999) kispórái közül szemezgetve. Valton rendhagyó (bár sajnos a keleti blokk országaiban, s főként a volt szovjet területeken nem feltétlenül egyedi) életutat tudhat maga mögött. Nem véletlen te-

hát az a sokszor nyomasztó, máskor abszurd vagy kegyetlenül ironikus háttér, látásmód, ami ezeket az írásokat jellemzi.

A kötet egyik legkegyetlenebb, ugyanakkor legérzelmesebb novellájában nem nehéz felfedezni az író szibériai száműzetésben eltöltött gyermekkorának emlékeit, vagy azt az otthontalanságot, amit a hazatérő deportáltak érezhettek (*Kútban*). De nem az életrajzi vonatkozásai

miatt érdekes igazán ez a szöveg, hanem sokkal inkább az olyan mondatok miatt, melyek a diktatúrától sújtott társadalom alapvető frusztrációira világítanak rá: „De ha most, évekkel később, amikor a régi borzalmakat sikerül végre elfelejtenie, megkérdezné egy hozzá hasonló csöszszelőtől, miről álmodozik az esti órákban, azt olyan galádságnak érezte volna, amire éppúgy nincs magyarázat, mint az éjszakai kihallgatásokra.”

Valton prózája a 20. század második felének történelme által megkérdőjelezett alapvető emberi értékeket próbálja felkutatni a jelenben, ez a próbálkozás azonban sokszor kudarcba fullad, vagy – ami még nyomasztóbb – célba ér ugyan, de már csak az értékek után maradt üres helyekre tud rámutatni. Az elidegenedés, a magány jellemzi ezeket az írásokat, nem véletlen tehát, ha olvasás közben Kafka vagy Beckett (amit

a cím is indokol: *Véggjáték – A játszma vége*) művei jutnak eszünkbe.

A karkai párhuzam főként a kötet első harmadára, a korábbi novellákra jellemző. Az elidegenedés képeinek stilizáltsága, olykor misztikussá tétele azonban ezekben az elbeszélésekben néhol már kissé zavaróvá is válik, szemben a későbbi írások higgadt, alaposan végiggondolt építkezésével. De ebben a részben is találhatunk igazán erős szöve-

geket, mint amilyen az egy párkapcsolat történetét egy villamosúttal párhuzamosan bemutató *A villamos*.

Az anyag legerősebb része az *Egy óra Toledóban* és a *Szép kis börtön* című kötetekből kiválasztott négy-négy írás. Itt található a már említett *Kútban* című no-

vella, valamint a kommunista rendszer besúgóinak ironikus emlékművet állító *A mártír* is. Szintén fontos, jellegzetes írás a kötet címadó *Véggjáték*, amely egy fiatal sakkozó nem mindennapi sorsán keresztül mutatja be meglehetősen erőteljesen az akkor szovjet fennhatóság alatt álló Tallin furcsa, a valóságtól elszakadt hétköznapjait.

A kötetet záró novellákra már az idős szerző letisztult stílusa, kevésbé felkavaró témaválasztása jellemző, de leginkább egyfajta elégikus ábrázolásmód, nosztalgiazás, ahogy egyrészt régi, beteljesületlen szerelmeit idézi fel, másrészt az utolsó, jobbra

kudarcba fulladó fellángolásairól számol be finom humorba oltott keserűséggel.

A kiadó által vállalt küldetésnek, az észet (és más északi irodalmak) megismertetésének jelen kötet minden bizonnyal az egyik fontos állomása.

KRUSOVSZKY DÉNES

(Fordította Jávorszky Béla, Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2005, 200 oldal, 1900 Ft)

HVANG SZUN-VON:

Kagylóhéjak

Ha azt mondanám, hiánypótló a kötet, amely a 2000-ben elhunyt dél-koreai szerző, Hvang Szun-von novelláinak világába kalauzol bennünket, hazudnék. Hiánypótlásról ugyanis csak akkor beszélhetnénk, ha már lett volna valamink, amit elveszítettünk. Sajnos ez esetben szó sincs ilyesmiről. A *Kagylóhéjak* című gyűjtemény elsőként vállalta magára a feladatot, hogy az ország irodalmát bemutassa a magyar olvasóközönségnek, s ezáltal bevezessen egy, a hazánkban általánosságban ismertnek, ismerni érdemesnek tartott irodalmi világ határain kívül eső birodalomba.

Mert sajnós megkérdőjelezhetetlen tény, hogy ennek a különös, gazdag kulturális örökségnek nem vagyunk ismerői, sőt, mint e kötet úttörő státusa mutatja, még érdeklődő, kereső szemlélői sem, ami nagy kár. A *Kagylóhéjak* a szerző munkásságából mintegy négy évtizedet ölel fel, a legrégebbi, 1936-os keltezésű novellától (*Szokásos kérdés*) a kötetben az utolsó, 1974-ben napvilágot látott történetéig (*Számmisztika*). A húsz alkotás egészen különleges, sajátos atmoszférával bír, amely szöges ellentétben áll a köztudatban élő, Dél-Koreával kapcsolatos poszter-egzotikummal.

Félreérthetetlenül jelenik meg a 20. század történelmének nyomasztó súlya, a japán elnyomás, a háború, a félelem, az ország kettészakadásának terhe. Persze az elmúlt évszázad világégései, a sokszínű, arctalan diktatúrák, az iszonyatos genocídiumok önmagukban véve még nem egyedi jelenségek – ezek alapján számtalan értékes mű született, szü-

lehet ma is. Ám az a távol-ságtartás, a gondolatiságnak az a sajátos finomsága, amely Hvang Szun-von írásait jellemzi, egészen különleges és egyedi.

Nyilvánvalóan nemcsak a történelemről van szó, a mindennapok tragédiájáról, az évezredes hagyományok szembekerüléséről a modern korról, a nyugati kultúra beszivárgásáról, hanem magáról az